

Kvetná nedeľa

Autorka textu: Simona Jaššová, kurátorka SNM – MT – Etnografické múzeum

Foto: podujatie Veľká noc na dedine v Múzeu slovenskej dediny

Tak ako Morena, vnesená slobodnými dievčatami na Smrtnú nedeľu symbolizovala zimu, zelený konárik liesky, vrbu alebo inej dreviny bol symbolom ožívajúcej prírody a nasledujúceho leta. Rituál jeho prinesenia do dediny sa realizoval väčšinou na Kvetnú nedeľu (týždeň pred Veľkonočnou nedeľou) mladými dievčatami, súcimi na vydaj. Zelená halúzka, nazývaná leto, letečko, lesola či máj bola ozdobená farebnými stužkami, slamenými retiazkami a vyfúknutými vajčkami. Dievčatá s ňou prechádzali po celej obci, aby tak oznámili príchod teplejších dní a odomykanie zeme. V niektorých obciach obchádzali v malých skupinách všetky domácnosti a rozdávali zelené vetvičky ako symbol prebúdajúceho sa života. Spievali pri tom archaické obradové piesne a vinšovali zdar v hospodárstve i zdravie v rodine. Ako odmenu si vyslúžili vajčka alebo drobné peniaze. Nosenie letečka je známe predovšetkým z juhozápadného Slovenska a z priľahlých oblastí stredného Slovenska. Zdá sa, že tento rituál bol pôvodne rozšírený v celej krajine. Dnes sa s jeho upravenou podobou stretávame najmä vďaka detským folklórnym súborom. Nie je však pravdepodobné, že tak dôležitý rituál, ako je prinášanie jari či leta, bol v minulosti zverovaný deťom. Zachované historické správy dokumentujú, že obradové vynášanie zimy a prinášanie leta bolo výsostnou záležitosťou dospelých dievčat.

Zelené rozvíjajúce sa konáriky dodnes neodmysliteľne patria k veľkonočným sviatkom. U Slovanov bolo ich používanie natoľko vžitú, že koncom 7. storočia zaviedla cirkev ich svätenie. Práve na Kvetnú nedeľu svätiteľ kňaz rozvíjajúce sa vřbové prúty, ktoré sú u nás známe ako bahniatka, maňušky, kočičky, búziky či baburence. Po príchode z kostola si ich ľudia zvykli zastoknúť za obrazy alebo za hradu na povale, čím chránili svoj dom pred bleskom. Používali sa aj ako prostriedok na liečenie boľavého hrdla alebo sa vkladali do prvej brázdy na znásobenie budúcej úrody.

Ku Kvetnej nedeli sa viazali aj ďalšie zvyky a poverové predstavy. Na strednom Slovensku v tento deň nosili matky do kostola malé deti, aby začali skôr rozprávať. Súvisí to s predstavou, že všetko, čo bolo dovtedy zatvorené, sa podobne ako zem, začína otvárať. Aj pokrmom konzumovaným na Kvetnú nedeľu sa pripisovala magicko-ochranná sila. Na obed sa pripravovali najmä varené cestoviny, často posypané makom, aby obilie vyrástlo v dlhých klasoch s množstvom zrna.

Význam tohto dňa zdôrazňovali aj predpovede počasia a niektoré úkony a zákazy súvisiace s úrodou a zdravím. Podľa toho, či bolo pekné alebo škaredé počasie, ľudia usudzovali, aká bude nadchádzajúca úroda. Na strednom Slovensku sa usilovali zasiať čo najviac obilia pri východe slnka, aby mali pekné klasy. Na západnom Slovensku zase chodili ženy zbierať rosu, ktorú využívali pri liečení.